

Teie 2026 nr
Meie 13.04. 2026 nr /e-kirjas/

Vabariigi Valitsus

Austatud Vabariigi Valitsuse liikmed

Justiits- ja Digiministeerium (JDM) on esitanud I ja II astme kohtutele tegevuskulude täiendava vähendamise nõude summas 836 372 eurot, et asendada eelnevalt JDM-i enda suunise alusel kohtute eelarvetes planeeritud Riigi Kinnisvara AS-i (RKAS) remondikomponendi vähendamine n-ö nõuetekohase kärpega. Sellises mahus tegevuskulude vähendamine takistaks käesoleval aastal märgatavalt õigusemõistmise korrakohast toimimist ning tooks kaasa kohtumenetluste tuntava pikeneduse. Seetõttu taotlevad I ja II astme kohtud eelviidatud kärpe katmiseks 2026. aastal täiendavaid vahendeid 836 372 euro ulatuses kohtunike palgafondi ülejäägi ehk kohtute põhitegevusega seotud kuludelt realselt kokku hoitava summa arvelt.

Selgitame oma taotlust järgnevalt.

1. JDM finantsjuht saatis 2024. aasta sügisel tabeli kujul I ja II astme kohtutele aastate 2025–2028 kärpeülesanded, eristades tabeli eraldi ridadel kohtute tegevuskulude kärpe ning RKAS-i remondikomponendi vähendamise. RKAS-i remondikomponendi vähendamise jagas kohtute vahel JDM, tegevuskulude kärpe jaotasid ja sisustasid kohtud.
2. Justiits- ja digiminister kinnitas 07.01.2026. a käskkirjaga nr 2 kohtute 2026. a eelarved mahus 61,7 mln eurot, mis sisaldas mh RKAS-i remondikomponendi vähendamist summas 0,84 mln eurot.
3. Rahandusministeeriumi ametnike väitel andsid nad JDM-ile hiljemalt 2025. aasta sügisel teada, et RKAS-i kulude katmiseks ette nähtud vahendite planeerimine JDM-i valitsemisalas – sh kohtute ja teiste JDM-i valitsemisala asutuste eelarvetes kärpimine RKAS-i remondikomponendi arvelt – ei vasta Rahandusministeeriumi juhiste. Nüüdseks on Rahandusministeerium tõkestanud kõnealuse 0,84 mln euro ulatuses eespool punktis 2 nimetatud käskkirjaga kinnitatud eelarves ette nähtud majandamis- ja tööjõukulude kasutamise eelarvevahendite haldamise infosüsteemis SAP.
4. JDM asus seepeale seisukohale, et kohtutel tuleb RKAS-i reall arvestatud 0,84 mln euro suurune kärpe asendada tööjõu- ja majandamiskulude täiendava vähendamisega. Kärpe asendamist JDM-i valitsemisala asutuste vahelise eelarvemuudatusega, nagu on soovitanud Rahandusministeerium, ei pea JDM võimalikuks.

5. Kohtute haldamise nõukoda (KHN) avaldas 13.03.2026. a istungil seisukohta, et juba kinnitatud I ja II astme kohtute 2026. aasta eelarves realselt kohtute kasutada olevate vahendite vähendamine sellises mahus takistab tõsiselt õigusemõistmise korrakohast toimimist ning Vabariigi Valitsusel tuleks leida võimalus katta eelnimetatud summale vastav täiendav kärpe-eesmärk 2026. aastal täitmata kohtuniku ametikohtade palgafondist kokku hoitava summa arvelt.

6. 0,84 mln euro suurune summa võrdub 19 kohtujuristi aastapalgaga. Sellises mahus kulude vähendamisega väheneks kohtute tulemuslikkus, s.o lahendatavate kohtuasjade hulk mahus, mis vastab ligikaudu 10 kohtuniku aastasele tööpanusele. Kohtute 2026. aasta eelarvetesse ei ole planeeritud mistahes muid kulusid, mida kärpida.

7. 2026. a aprilli alguse seisuga on maakohtutesse lahendamiseks saabunud tsiviilasjade arv suurenenud võrreldes eelmise aasta sama perioodiga lausa 11%, kriminaalasjade arv 21% ja halduskohtutesse saabunud haldusajade arv 11%. Kasvanud on ka ringkonnakohtutesse lahendamiseks saabunud asjade arv. Samal ajal on praegu jätkuvalt täitmata 13 kohtuniku ametikohta, neist 11 kohta esimeses kohtuastmes ning 2 ringkonnakohtus. See tähendab, et kohtunike arv hääbib juba pikemat aega justiitsministri 27.10.2005. a määrusega nr 47 kehtestatust. Täitmata kohtuniku ametikohtade tõttu on maakohtud otsustanud jätta tarbijakrediidilepingutest tulenevate vaidluste lahendamise, sh kohtunikule menetlemiseks jagamise ootele kuni kohtul olemasolev ressurss on nende menetlemiseks piisav.

8. Justiits- ja digiminister kuulutas äsja välja konkursid vabade kohtuniku ametikohtade täitmiseks. Kohtuniku värbamine on pikaajaline protsess ning konkursside edukuse korral saab asjaomased ametikohad täita kõige varem 2026. aasta oktoobrist. See tähendab, et ainuüksi käesoleval aastal säästetakse riigieelarvest täitmata kohtuniku ametikohtade arvelt suurem summa kui 0,84 mln eurot.

9. Kohtute tööjõukulud jagunevad kaheks: kohtunike palgakulu (liik 10) ning muu tööjõukulu (liik 20). Seejuures moodustab kohtunike palgakulu kokkuvõttes kõige suurema osa kohtute tegevuskuludest ja on otseselt seotud kohtute põhitegevusega.

10. Kui kohtud peavad muid tööjõukulusid (liik 20) lisaks juba tehtud kärpele veelgi vähendama, on kohtud sunnitud lisaks tarbijakrediidilepingutest tulenevatele vaidlustele valima veel täiendavaid väiksema sotsiaal-majandusliku mõjuga kohtuasjade liike (näiteks au teotamisega seotud kohtuasjad), mille lahendamine, sh kohtunikule menetlemiseks jagamine jääb ootele.

11. Ressursi vähenemisest põhjustatud negatiivne jõudlus – see tähendab olukord, kus kohtutesse saabub aasta jooksul rohkem kohtuasju kui neid jõutakse lahendada – on pikaajalise mõjuga probleem. Sellises olukorras pikenevad kohtumenetluste kestused mitmete aastate jooksul.

12. Kohtud mõistavad, et piirmäärata kuludelt (liik 10) kärpe sisustamine on vastuolus kärpemetoodikaga ja -loogikaga. Kohtute eripära seisneb aga selles, et kohtunike palgafond on seadusest tulenevate ülesannetega kaetud, sõltumata sellest, kas kohtunikukohad on täidetud või mitte. Kohtutesse sissetulevate asjade arv ei sõltu täidetud kohtuniku ametikohtadest ja kohtutel ei ole seadusest tulenevat võimalust jätta osa oma ülesandeid

täitmata. Ka eelviidatud ootele pandud kohtuasjad tuleb hiljem ära lahendada. Kohtuniku ametikohtade täitmata jätmise tõttu pole kohtutel olnud võimalik põhifunktsiooni täitmiseks ette nähtud ressursi, mistõttu tuleb kohtuniku ametikohtade täitmata jätmisega kaasnevat realselt kokkukõhoidu käsitada sisuliselt tööjõukulude kärpena, hoolimata sellest, et selline tööjõukulu on eelarvestatud piirmäärata kuluna.

13. Eeltoodust tulenevalt paluvad I ja II astme kohtud, et Vabariigi Valitsus leiaks võimaluse, et katta 2026. aastal 0,84 mln euro suurune kärbe õigusemõistmiselt realselt sel aastal riigi jaoks kokku hoitud vahendite, st täitmata kohtuniku ametikohtade tõttu säästetud palgafondi arvelt. Võimaluse selleks annaks kohtute suhtes erandi tegemine kärpemetoodikast või kohtutele 2026. aasta tegevuskuludeks (eelviidatud 19 kohtujuristi palgakulu) reservfondist täiendavate vahendite eraldamine vastavas mahus. Kuivõrd summa on vajalik kärpe katmiseks ning tegelik kokkukõhoid on saavutatud täitmata kohtuniku ametikohtade palgakulude vältimisest, ei kaasne sel moel lisavahendite eraldamisega reaalset kulu.

14. Kohtud kinnitavad, et eeltoodud lahendus on vajalik üksnes 2026. aastaks ning alates 2027. aastast leiavad kohtud kärpele püsiva katte.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristjan Siigur, Tallinna Ringkonnakohtu esimees

Liina Naaber-Kivisoo, Harju Maakohtu esimees

Toomas Talviste, Pärnu Maakohtu esimees

Kaupo Kruusvee, Tallinna Halduskohtu esimees

Priit Kama, Viru Maakohtu esimees

Marek Vahing, Tartu Maakohtu esimees

Ene Andersen, Tartu Halduskohtu esimees

Erkki Hirsnik, kohtunik Tartu Ringkonnakohtu esimehe ülesannetes

Hans Moks, kohtudirektor

Tiina Ereb, kohtudirektor